

la textul inițial, care contrazice sau schimbă în sens ortodox sensul calvin inițial al unor pasaje rămase în forma lor originală în textul românesc. Punerea în paralel a celor două versiuni face evidentă polemica tacită, prin omisiuni, modificări și adăugiri, a copiștilor ortodocși, cu textul calvin al prototipului. Le vom urmări în legătură cu principalele probleme privind credința, faptele etc., a căror interpretare îi caracterizează pe calvini, deosebindu-i de ortodocși.

Mîntuirea «sola fide» (numai prin credință), fără fapte bune, dogma de bază a luteranilor și reformatilor (calviniștilor) este categoric afirmată în CC¹, după cum o găsim și în *Catehismul* lui Coresi de origine luterană (fila 6, întrebarea 12 și 13)¹. Împotriva acestei învățături iau atitudine prefăcătorii ortodocși ai *Cazaniei de la Zabłudov* și, după ei, traducătorii români ai celei de-a doua cazanii a lui Coresi din 1581, *cazanie ortodoxă*².

În CC¹ se spune categoric că omul e neputincios și că nimeni nu se poate mîntui prin faptele lui bune³. Nici omul obișnuit și nici chiar sfinții nu pot îndeplini legea. Deși în alte locuri este lăudată fapta bună, în special faptele de asistență socială, se precizează că rolul lor în mîntuire este nul, că «împărăția cerurilor» ne este dată «pentru credință și nu pentru slujbă».

Strîns legată de această învățătură este cea despre *predestinație*. Se știe că tocmai accentul pus pe predestinație este caracteristic calvinismului în cadrul celorlalte confesiuni protestante. Credința mîntuitoare nu este — după calvini — nici ea un act al liberului arbitru, ci un dar al lui Dumnezeu. Credința singură mîntuiește, dar credincioși nu sînt decît aceia pe care Dumnezeu îi predestinează mîntuirii după bunul său plac. Credința e o «blagoslovenie». «Împărăția cerurilor — zice autorul *Tîlcului* în versiunea românească — se dobîndește tot de cei blagosloviți pentru blagoslovenie, nu pentru lucrurile noastre». Credința dreaptă este darul lui Dumnezeu, pe care-l primește numai cel căruia îi este dat. Autorul cere ca pentru credință să renunțăm la familie, la avere, situații și să ne dăm chiar capul (CC¹ B. p. 280 PN p. 173). Credința și legea este una singură, nu sînt mai multe (CC¹ 172; PN. 129). Este hotărît de mai înainte de nașterea oamenilor, care sînt «aleși» — (выбранныи în PN) și au locurile gătite în împărăția cerurilor, și care sînt cei «nealeși» — sau «condamnați». Acest lucru reiese clar din interpretarea evangheliei despre despărțirea oilor de capre. E semnificativă omiterea acestei părți din PN, unde în propoziția echivalentă se susține tocmai ideea contrară: valoarea faptelor bune.

CC⁴, p. 313

Vezi creștine, că unde sînt blagosloviți de Domnul pentru blagoslovenia dobîndesc împărăția lu Dumnezeu nu pentru lucrurile noastre... că viața de veaci nu e plata lucrurilor, ce e darul și cînstea lu Dumnezeu...

P N, p. 12

.....
.....
.....
... Бѣзънтуеѣтъ за тыхъ людѣи, што храняѣтъ заповѣди его, чомъ метъ ихъ чествовати пожиткомъ вѣчнымъ и платити за дѣла наше добрыи⁴...

¹ Vezi Iochim Crăciun, *Catehismul românesc din 1544 urmat de celelalte catehisme româno-luterane*, Sibiu—Cluj, 1945—1946. I. Bîanu, *Întrebare creștinească* (1560), București, 1925, p. 11.

² Cf. P. Olteanu, *art. cit.*, și Diaconul Coresi, *Carte cu învățătură* (1581), ed. S. Pușcariu și Al. Procopovici, București, 1914, p. 4 și urm.

³ CC¹, p. 159 și 193.

⁴ «... mărturisește pentru acei oameni, care păzesc poruncile lui, că îi va cînsti cu viața de veci și-i va răsplăti pentru faptele noastre bune».